

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMALARININ ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Şule EGÜZ¹

1 Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı,
suleeguz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3633-8957.

Geliş Tarihi: 04.03.2020 Kabul Tarihi: 20.07.2020

Öz: Müzeler öğrencilerin okuldaki öğrenme yaşantılarının zenginleşmesine katkıda bulunan en ideal mekanlardan biridir. Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersinde müze eğitimine dayalı öğretim uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkisini belirlemek ve bu konudaki görüşlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılında, Malatya ili Battalgazi ve Pütürge ilçelerinde bulunan 2 ortaokulda öğrenim gören 5. sınıf öğrencileriyle yürütülmüştür. Araştırmada karma yöntem araştırma modeli kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın deneysel desene göre tasarlanan aşamasında deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grup öğretim uygulamalarına katılmıştır. Öğretim uygulamaları kapsamında deney grubu öğrencileri, sosyal bilgiler öğretmeni eşliğinde Malatya müzesine götürülerek araştırmacı tarafından belirlenen “Benim Eserim” ve “Müzedeki Bul” isimli etkinlikleri yapmışlardır. Araştırmanın ikinci aşaması ise durum çalışması olarak desenlenmiş ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda deney grubuna “Kültür ve Miras” ünitesi kapsamında müze eğitimine dayalı yapılan öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarını arttırmada, konuların pekiştirilmesinde ve öğrenme kalıcılığını sağlamada etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler, müze eğitimi, Malatya müzesi, kültür ve miras.

THE EFFECT OF MUSEUM EDUCATION APPLICATIONS ON STUDENTS IN SOCIAL STUDIES COURSE

Abstract:

The museum is one of the ideal places where students contribute to enrich their learning experiences at school. In this study, it was carried out to determine the effect of museum-based teaching practices in social studies on students. The study was conducted with 5th grade students in two secondary schools in the Battalgazi and Pütürge districts of Malatya in 2018-2019 academic years. Mixed method research model was used in the research. In the first stage, two groups, namely the experimental and control groups, participated in the teaching practices. In the context of teaching practices, the students of the experimental group performed activities entitled "My Work" and "Find in the Museum" which were determined by the researchers who were taken to the Malatya museum. The second stage was designed as a case study and interview method was used. As a result of the research, it has been found out that teaching practices based on museum education within the scope of "Culture and Heritage" unit of the experimental group are effective in enhancing the academic achievement of the students, consolidating the subjects and maintaining learning permanence.

Keywords: Social studies, museum education, Malatya museum, culture and heritage.

1. Giriş

Toplumun sosyal, bilimsel ve sanatsal başarılarının görünür kayıtlarını topladığı, koruduğu, sergilediği ve her yaşta insanın kültür, tarih ve bilim anlayışlarını oluşturduğu mekânlar olarak bilinen müzeler, eğitecek kitlelere belli değerleri, görgü kurallarını ve beğenileri aşıl原因an toplumsal mühendislik araçlarıdır (Leinhardt, Crowley ve Knutson, 2002; Shaw, 2004). Bu mekânlarda insanlar, maddi ve maddi olmayan kültür öğelerini ilişkilendirebilir ve birbirinden farklı kavramları yan yana getirerek yeni durumları keşfe-

debilmektedir (Talboys, 2016). Müzeler yaklaşık son on yıldır çeşitlilik olarak genişleme göstermiş ve popülerlikleri artmıştır. Sayıları ve popülerlikleri arttıkça, müzelerin toplumdaki rolünde de belirgin değişiklikler yaşanmış, özellikle eğitimdeki rolü ön plana çıkmıştır (Falk ve Dierking, 2016).

Müzeler eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır ve müzelerin eğitim özelliği dikkate alındığında öğrenciler üzerinde birçok olumlu etkisi bulunmaktadır. Bunların en önemlilerinden birisi; öğrencilerin müze ziyaretlerinde tarihsel olaylarla ve o dönemlerin yaşam nesneleriyle ilişki kurmaya çalışmalarıdır. Nitekim müzede bulunan nesnelere günümüzdeki nesnelere arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri zihinlerinde mukayese etme fırsatı bulan öğrencilerde müzeler, doğru tarih bilinci edinmelerine destek olur (Boyer, 1996; Önder, Abacı ve Kamaraj, 2009). Genel olarak müzeler, çeşitli fonksiyonlarından dolayı etkili öğrenme ortamı olarak kabul edilmektedir. Bu fonksiyonlar (Broek, 2015):

- Müze ortamı bir sınıftan farklıdır ve genellikle sinema, tiyatro, kütüphane, sergi vb. karışımı olarak görülmektedir.
- Müzeler, koleksiyonların özgünlüğünü sunmaktadır.
- Koleksiyonlar ve koleksiyonların maddi ve manevi bağlamı hakkında bilgi sahibi profesyonel bir kadro müzede hizmet vermektedir.
- Müze koleksiyonları, üç boyutlu ve tam ölçeklidir. Bu özellikler ise öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Son olarak, müzeler sergileri üretme ve koleksiyonlarla ilgili öyküleri erişilebilir kılma yetkisine sahiptir.

Müzede öğrenmenin koşulları ise sınıf içinde öğrenmenin koşullarından çok farklıdır. Müzede yaşanan öğrenme deneyiminin bir öğretmen tarafından yönlendirilmesine ihtiyaç yoktur; doğrudan kendi yönlendirmelerini yapar. Bu bağlamda müze sergileri, öğretmenin yerine merkezi eğitim aracı olarak koleksiyonları yerleştirir. Dolayısıyla kelimeler yerine nesnelere söylemin temel değer birimleridir. Ziyaretçilerin müzeye kabul edilmek için herhangi bir akademik ön koşulu yerine getirmelerine gerek yoktur. Amaç, ziyaretçilerin mezun olmaları değil, sergilerde daha uzun süre kalmaları, daha fazla öğrenme deneyimi yaşamaları ve hayatları boyunca sık sık müze ziyaretleri

yapmalarını sağlamaktır (Falk ve Dierking, 2016). Müzede gerçekleştirilecek öğrenme yaşantıları ise şu şekilde sıralanabilir (Yılmaz, 1996),

1. Yapararak yaşayarak öğrenme durumları
 - a. Doğrudan doğruya edinilen maksatlı yaşantılar
 - b. Model ya da numuneler yardımıyla edinilen yaşantılar
 - c. Dramatik yaşantılar
2. Gerçekleri ya da modellerini gözlemleyerek öğrenme durumları
 - a. Gösteriler yoluyla edinilen yaşantılar
 - b. Ders gezileri yoluyla edinilen yaşantılar
 - c. Sergiler yoluyla edinilen yaşantılar
3. Hareketli ve sesli görüntüleri izleyerek öğrenme durumları
4. Hareketsiz görüntüleri gözleyerek öğrenme durumları
5. İletilen sesleri dinleyerek öğrenme durumları
6. Soyut görsel sembolleri gözleyerek öğrenme durumları
7. Sözel sembolleri izleyerek öğrenme durumları

Müze eğitiminin temelinde yer alan nesneye dayalı öğrenme, nesnelere öğrenme ortamına aktif entegrasyonunu içeren bir eğitim şeklidir. Müzecilik bağlamında, nesne temelli öğrenme, öğrencilerin öğrenci merkezli bir çerçevede içinde müze koleksiyonlarına aktif katılımını tanımlar. Müze koleksiyonlarının öğrenmeye entegrasyonu, önemli bir çalışma grubunun odağı olmuştur ve müze objelerinin, eğitimlerinin her aşamasında öğrencilere ilham verebileceği, bilgilendireceği, ilgisini çekeceği ve motive edebileceği açıktır (Chatterjee, Hannan ve Thomson, 2015). Ayrıca öğrencilerin kültürel farklılıkları kabullenme ve çevre etiği geliştirme noktasında fayda sağlayarak onların değerlerini ve tutumlarını olumlu yönde etkileyebilirler. Bunun yanı sıra öğrencilere topluluk ve aile ile keşif imkânı sağlayabilir, özgüvenlerini geliştirebilir ve onları yeni öğrenme yollarını takip etme yolunda güdüleyebilirler (Talboys, 2016).

Müze eğitimi, sınıfın ekstra ya da özel bir etkinliği olmamalı; sınıfın bir parçası ve öğrencilerin doğal öğrenme deneyimi olmalıdır (Henderson ve Aten-

cio, 2007). Bu bağlamda temel amaç müzelerden ideal bir öğrenme ve kültür ortamı oluşturmak olmalıdır. Bu doğrultuda bireylerin müzelerden öğrendiği bilgiyi eğitim ortamlarında ve günlük hayatlarında kullanmalarını sağlayabilecek etkileşimli aktiviteler, drama ve rehberli turlar gibi nesne merkezli eğitim etkinliklerine yapılacak olan çalışmalarda ağırlık verilmelidir. Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde müzelerin eğitim alanında kullanma düzeyleri ve gerekliliğini belirlemeye yönelik betimsel çalışmaların yoğunlukta olduğu (Akçalı Avcı, 2015; Aktekin, 2008; Arı, 2010; Ata, 2002; Coşkun, 2014; Çıldır, 2014; Demircioğlu, 2008; Dilli, 2017; Egüz ve Kesten, 2012; Egüz, 2020; Erem, 2017; Kısa ve Gazel, 2016; Metan, 2007; Yılmaz ve Egüz, 2015), deneysel çalışmaların ise daha sınırlı sayıda (Buyurgan, 2002; Çerkez, 2011; Dilmac, 2016; Ermiş, 2010; Gökaya ve Yeşilbursa, 2009; Güler, 2011; Gürkan, 2004; Karadeniz ve Okvuran, 2014; Ustaoglu, 2012; Yılmaz, Filiz ve Yılmaz, 2013) olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra müze ve tarihi çevre eğitimi için etkinlik örneklerinin yer aldığı çalışmalar da literatürde mevcuttur (Pekgözlü Karakuş, 2012; Yılmaz, vd. 2018). Yurtdışında da müze eğitimi konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır (Anderson, vd. 2002; Booth, Krockover ve Woods, 1982; Boyer, 1996; Cox-Petersen vd., 2003; Dicindio ve Steinmann, 2019; Falk ve Dierking, 2016; Foreman Peck ve Travers, 2013; Garcia, 2012; Griffin, 2011; Hein, 1998; Klopfer, vd. 2005; Marcus, Levine ve Grenier, 2012; Nuzzacı, 2006; Talboys, 2016; Taylor ve Neill, 2015). Yapılan çalışmalar incelendiğinde özellikle sosyal bilgiler dersi kapsamında etkinliklerle desteklenen müze eğitimi uygulamalarının, alanda yapılacak yeni deneysel çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, sosyal bilgilerde müze eğitimine yönelik öğretim uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmak ve müze eğitimi etkinliklerine yönelik öğrenci görüşlerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Bu doğrultuda araştırmanın nicel boyutuna ilişkin aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Öğretim uygulamalarından sonra deney grubunun akademik başarısı anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Deney grubu ile kontrol grubu başarı testi puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın nitel boyutuna ilişkin olarak ise aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Deney grubu öğrencilerinin müze eğitimine dayalı öğretim uygulamalarında dikkatlerini çeken unsurlar nelerdir?
- Kültür ve Miras öğrenme alanındaki konular işlenirken yapılan etkinliklere yönelik öğrencilerin düşünceleri nelerdir?
- Yapılan müze eğitimi uygulamaları öğrencilerin “Kültür ve Miras öğrenme alanını” öğrenmelerine yönelik nasıl bir katkı sağlamıştır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada karma yöntem araştırma modeli kullanılmıştır. Karma yöntemler, tek bir çalışmadaki aynı temel olgulara yönelik nicel ve nitel veriler toplamayı, onları analiz etmeyi ve yorumlamayı kapsamaktadır (Given, 2008; Johnson ve Christensen, 2004; Leech ve Onwuegbuzie, 2007; Miller ve Gatta, 2006; Morse, 2003). Araştırmanın nicel boyutu deneysel desenlerden eşitlenmemiş ön-test/son-test kontrol gruplu yarı deneysel desene uygun olarak düzenlenmiştir. Yarı deneysel desenler, tüm değişkenlerin kontrol altına alınmasının mümkün olmadığı özellikle eğitim alanındaki araştırmalarda, uygulama geçerliği oldukça yüksek bir modeldir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007; McMillan ve Schumacher, 2006; Morgan, 1998). Bu araştırmanın nitel boyutu ise durum çalışması olarak desenlenmiştir. Bu desen bir veya daha fazla vakanın yoğun ve detaylı bir tanımı ve analizi olarak tanımlanmaktadır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın deneysel işleminin çalışma grubunu Malatya ili Battalgazi ve Pütürge ilçelerindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı 2 ortaokulda öğrenim gören 5. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde ise seçkisiz olmayan amaçlı örneklem yöntemlerinden benzeşik örnekleme kullanılmıştır. Araştırma, deney grubunda 24, kontrol grubunda ise 25 olmak üzere toplamda 49 öğrencinin katılımıyla yürütülmüştür. Deney grubunun %56'sını kız ve %44'ini de erkek öğrenciler oluşturmuştur.

Araştırmanın nitel çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden doğrulayıcı veya yanlışlayıcı durum örnekleme kullanılmıştır.

mıştır. Doğrulayıcı durumlar halihazırda belirlenmiş olan temalara veya sonuçlara derinlik ve zenginlik katan, bulguların geçerliliğini arttıran ek durumları ifade eder. Yanlışlayıcı durumlar ise elde edilmiş sonuçlara zıt veya alternatif açıklamalar getirilmesini sağlar veya bulunmuş tema ve sonuçların hangi sınırlar içinde geçerli olduğunu ortaya koyar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmanın nitel çalışma grubunu deney grubunda yer alan 24 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma etiği çerçevesinde öğrencilerin isimleri doğrudan çalışma içerisinde kullanılmamıştır. Bu nedenle deney grubu katılımcıları için Öğrenci-1 ve Öğrenci 24 arasında değişen kodlar kullanılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin Kültür ve Miras öğrenme alanındaki akademik başarılarını ölçmek için belirlenen öğrenme alanına yönelik başarı testi geliştirilmiştir. Başarı testi ilk olarak toplam 40 soru olarak geliştirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda başarı testindeki kazanıma uygun olmayan, benzer yapıdaki sorular testten çıkarılmış, bilimsel açıdan yanlış, dil ve anlatım yönünden, teknik bakımdan hatalı, görsellerle uyumsuz olan sorular ise incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmış ve soru sayısı 25'i çoktan seçmeli ve 12'si doğru-yanlış olmak üzere 37'ye düşürülerek ön uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ön uygulama için hazırlanan başarı testinin güvenilirliğini belirlemek ve madde analizi yapabilmek için uygulama yapılması planlanan öğrenme alanını daha önceden öğrenmiş olan 361 altıncı sınıf öğrencisine testin ön uygulaması yapılmıştır. Akademik Başarı Testi'nin madde analizi sonucuna göre ayırt ediciliği 0.30'dan küçük olan 14 soru (1, 2, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 19, 22, 28, 32, 35) eleterek toplamda 23 soruyu kapsayacak şekilde orta güçlükte ve ayırtıcılık gücü yüksek olan sorular test biçiminde düzenlenip, görsellerle zenginleştirilerek esas uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Çalışmanın nitel verileri ise araştırmacı tarafından geliştirilen standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu ile deney ve kontrol gruplarına son-testin uygulanmasının ardından toplanmıştır. Görüşme formu geliştirilirken öncelikle kapsam geçerliliğinin sağlanması için ilgili literatür taranmış, uzman görüşüne sunulmuş ve ardından formun ön uygulaması yapılmıştır. Gerekli düzeltmelerin ardından form esas uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada nicel verilerin toplanması için hazırlanan Akademik Başarı Testi ile öğretim planları ve etkinlikleri 2018-2019 eğitim-öğretim yılında be-

lirlenen okullardaki 5. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Ön-test uygulamasının ardından deney grubunda toplam 9 oturumdan oluşan (1 oturum = 40 dakika) ve 3 hafta süren Kültür ve Miras öğrenme alanına yönelik hazırlanan öğretim programı uygulanmıştır. Ayrıca Malatya Müzesi içerisinde “Müzedede Bul” ve “Benim Eserim” adı altında deney grubuyla iki etkinlik gerçekleştirilmiştir. Malatya Müzesi’nde toplam 15.000 eser mevcuttur. Bu eserler; kazılar, hibe (bağış), istirdat (el koyma) veya satın alma gibi yollarla müzeye kazandırılmıştır. Müzede, yapılan arkeolojik kazılar sonucu gün ışığına çıkarılan, kalolitik, neolitik, tunç çağı, Roma, Hitit, Bizans, Selçuklu, Urartu ve Osmanlı dönemi medeniyetine dair eserler yer almaktadır. Neolitik heykeller, mızrak uçları, paralar, savaş aletleri, toprak kaplar, kral mezarı, otlayan karaca mozaiği sergilenen eserlerden bazılarıdır (Kültür Turizm Bakanlığı, 2018). 5. sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanındaki “Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkıları fark eder.” (MEB, 2018) kazanımına uygun olarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarına ait eserler yer aldığı için etkinliklerde Malatya Müzesi tercih edilmiştir.

Kontrol grubundaki eğitim ders öğretmeni tarafından yürütülmüştür. Öğrenme alanı sınıf içi diğer öğrenme yaklaşımlarıyla (düz anlatım, soru cevap vb.) işleneceği için kontrol grubu öğrencilerine bu konuda ek bir açıklama yapılmamıştır. Deney grubuna uygulanan öğretim programı ve etkinlikler sonrasında ise hazırlanan başarı testi gruplara son-test olarak uygulanarak araştırmanın nicel veri toplama bölümü tamamlanmıştır. Her iki grubun da ön-test ve son-test testinden aldıkları puanlar hesaplanarak SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın nitel verileri ise deney ve kontrol gruplarına son-testin uygulanmasının ardından toplanmıştır. Nitel veri analizlerinde kaliteyi olumsuz etkileyebilecek faktörleri engellemek amacıyla bu çalışmada çözümlenmelerin bilgisayar destekli bir şekilde gerçekleştirilmesi uygun bulunmuş ve bunun için araştırmada NVivo 11 nitel veri analizi programı tercih edilmiştir. Nitel araştırmaların veri analizi sürecinde; yorumlama ve yanlış çözümlenme, olumlu vakalara fazla vurgu ya da olumsuzları göz ardı etme, yersiz genellemeler yapma, sıra dışı olana odaklanma, kavram ya da kodların üstü kapalı biçimde tanımlama ile verilerin tutarsız biçimde yorumlanması kaliteyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Gibbs, 2002). Çalışmada bütün bu unsurlar göz önüne alınarak kısmi ve yanlış çözümlenmelerden uzak-

laşmak istenmiş, deney grubu öğrencilerinin düşüncelerini daha net bir şekilde ifade etmek için de çalışmada ayrıca doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, veri toplama araçlarından elde edilen bulgular araştırmanın amaçları doğrultusunda analiz edilmiş; “Sosyal bilgiler dersinde müze eğitime dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısına etkisi” ve “Öğrencilerin kültür ve miras öğrenme alanında yapılan müze eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri” başlıkları altında yapılan analizler sunulmuştur.

3.1. Sosyal Bilgilerde Müze Eğitime Dayalı Öğretim Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi

Bu bölümde deney ve kontrol gruplarından elde edilen veriler uygun istatistiksel tekniklerle analiz edilmiş tablolar halinde sunularak açıklanmıştır.

3.1.1. Deney ve kontrol gruplarının ön-test başarı puanlarının karşılaştırılması

Akademik Başarı Testinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön-testten aldıkları puanlar İlişkisiz t Testi tekniği (Independent t) ile analiz edilmiş olup bu analizden elde edilen sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarı testindeki ön-test puanlarına yönelik ilişkisiz t testi (independent t) sonuçları

Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Deney Ön-test	24	12.83	4.125	.242	47	.809
Kontrol Ön-test	25	12.56	3.765			

Tablo 1 incelendiğinde araştırmanın ön-test bulgularına bağlı olarak deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Akademik Başarı Testine yönelik ön-test puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir [$t(47) = .242$, $p > .05$]. Araştırmada uygulama öncesi deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarılarının birbirine yakın olduğu ve çalışmada bu iki grubun karşılaştırılmasının uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

3.1.2. Deney ve kontrol grubunun ön-test ve son-test başarı puanlarının karşılaştırılması

Akademik Başarı Testinde deney ve kontrol grubunun ön-test ve son-testten aldıkları puanlar t Testi (Paired Samples) tekniği ile analiz edilmiştir. Deney grubundan elde edilen bulgular Tablo 2’de, kontrol grubundan elde edilen bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 2. Deney grubundaki öğrencilerin akademik başarı testindeki ön-test ve son-test puanlarına yönelik t testi (paired samples) sonuçları

Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Deney Ön-test	24	12.83	4.125	-2.888	46	.006
Deney Son-test	24	16.33	4.270			

Deney ön-test ve deney son-test grupları arasında yapılan t testi (Paired Samples) analizine göre gruplar arasında anlamlı farklılık meydana gelmiştir. Puanlar incelendiğinde anlamlı farklılığın deney son-test grubu lehine olduğu görülmektedir ($p \leq .05$; $t = -2.888$). Bu sonuç, Kültür ve Miras öğrenme alanına yönelik olarak deney grubuna uygulanan müze eğitimi uygulamalarının öğrenci başarılarını artırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarı testindeki ön-test ve son-test puanlarına yönelik t testi (paired samples) sonuçları

Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Kontrol Ön-test	25	12.56	3.765	-1.666	48	.102
Kontrol Son-test	25	14.32	3.705			

Tablo 3 incelendiğinde kontrol ön-test ve kontrol son-test grupları arasında yapılan t testi (Paired Samples) analizine göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > .05$; $t = -1.666$). Elde edilen bu sonuçlar deney grubunda verilen müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin başarılarını artırdığı, kontrol grubu öğrencilerinin başarılarında ise değişiklik olmadığını göstermektedir.

3.1.3. Deney ve kontrol gruplarının son-test başarı puanlarının karşılaştırılması

Akademik Başarı Testinde deney ve kontrol grubunun son-testten aldıkları puanlar İlişkisiz t Testi tekniği (Independent t) ile analiz edilmiş olup bu analizden elde edilen sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarı testindeki son-test puanlarına yönelik ilişkisiz t testi (independent t) sonuçları

Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Deney Son-test	24	16.33	4.270	1.765	47	.084
Kontrol Son-test	25	14.32	3.705			

Deney son-test ve kontrol son-test grupları arasında yapılan t testi analizine göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > .05$; $t = 1.765$). Deney ve kontrol gruplarının son-test başarı puanları karşılaştırıldığında deney grubunun aritmetik ortalamalarındaki artışın kontrol grubundaki artışa oranla daha yüksek olduğu ancak bu artışın anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar deney grubunda yapılan öğretim uygulamalarının öğrencilerin başarılarını arttırdığı ancak kontrol grubuna uygulanan öğretim yöntemiyle karşılaştırıldığında akademik başarı noktasında anlamlı bir farkın oluşmadığını göstermektedir.

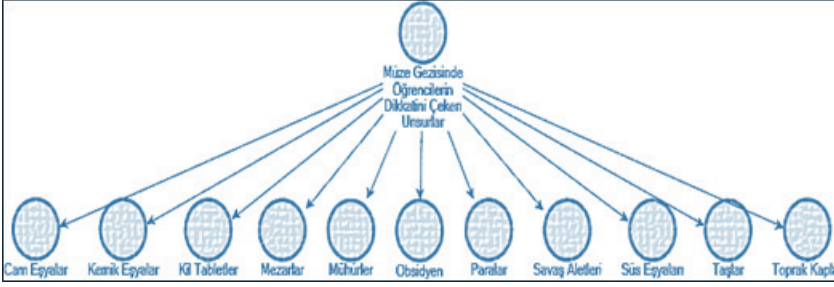
3.2. Öğrencilerin Kültür ve Miras Öğrenme Alanında Yapılan Müze Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri

Yapılan müze eğitimi etkinlikleri sonunda öğrencilere uygulanan standartlaştırılmış görüşme formu sonunda elde edilen bulgular "Müze eğitimi uygulamalarında öğrencilerin dikkatini çeken unsurlar", "Kültür ve Miras öğrenme alanındaki konular işlenirken yapılan etkinliklerin öğrencilere yansımaları" ve "Yapılan uygulamaların öğrenme sürecine katkısı" başlıkları altında incelenmiştir.

3.2.1. Müze eğitimi uygulamalarında öğrencilerin dikkatini çeken unsurlar

Dikkat, herhangi bir uyarıcıya ya da duruma tepkide bulunmayı kolay hale getirmek için duyu organlarının birbirleriyle yaptığı uyumdur. Müze

eğitimi uygulamalarında da yapılacak ilk işlemlerden biri dikkatlerini çekme ve uygulama boyunca dikkatlerini canlı tutmadır. Bu bölümde deney grubu öğrencilerine “Müze eğitimi uygulamalarında ve yaptığımız müze gezisinde neler dikkatini çekti?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevapların katılımcılara göre dağılımı Şekil 3.1’de yer almaktadır.

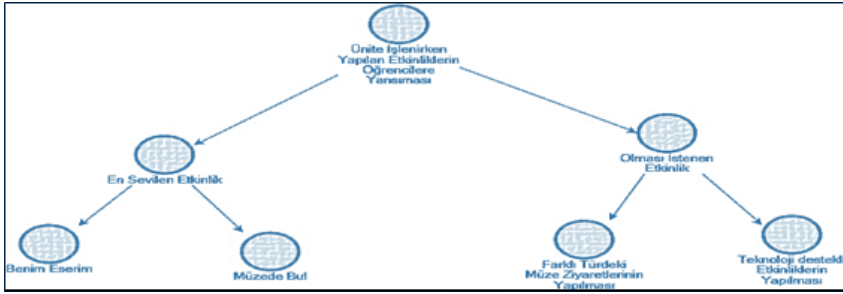

Şekil 3.1. Müze eğitimi uygulamalarında öğrencilerin dikkatini çeken unsurlar

Şekil 3.1’deki alt temalar incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin dikkat çekici unsurlar konusunda farklı görüşlerde oldukları görülmektedir. Öğrenciler; cam eşyalar (f=12), kemik eşyalar (f=10), kil tabletler (f=9), mezar örnekleri (f=9), mühürler (f=7), obsidyen (f=6), paralar (f=5), savaş aletleri (f=5), süs eşyaları (f=4), taşlar (f=2) ve toprak kapların (f=2) dikkatlerini çektiklerini ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar incelendiğinde en fazla dikkat çeken unsurların cam, kemik eşyalar, kil tabletler ve mezar örnekleri olurken; en az dikkat çeken unsurların ise taşlar ve toprak kapların olduğu belirlenmiştir.

3.2.2. Kültür ve miras öğrenme alanındaki konular işlenirken yapılan etkinliklerin öğrencilere yansımaları

Bu bölümde katılımcılara görüşme formunda yer alan “Kültür ve Miras öğrenme alanındaki konulara yönelik yapılan etkinlikler ve müze gezisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Belirlenen soruya yönelik katılımcılar tarafından verilen cevaplar Şekil 3.2’de sunulmuştur.

Şekil 3.2. Yapılan etkinliklerin öğrencilere yansımaları

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde “en sevilen etkinlik” ve “olması istenen etkinlik” olmak üzere iki ana tema belirlenmiştir. Öğrenci görüşleri doğrultusunda oluşturulan “en sevilen etkinlik” temasına yönelik katılımcıların en fazla Müzedede Bul ($f=18$) etkinliğinde yoğunlaştıklarını ve en az ise Benim Eserim ($f=6$) etkinliğini tercih ettikleri belirtilmiştir.

Müzedede bul etkinliği gerçekleştirilmeden önce müze, deney grubuyla gezilerek eserlerle ilgili bilgiler Kültür ve Miras öğrenme alanındaki konularla da ilişkilendirilerek katılımcılar bilgilendirilmiştir. Daha sonra öğrencilerin en çok etkilendikleri eserleri bulmaları ve yanında beklemeleri istenmiştir. Herkesin bir eser seçtiği bu etkinliğe “Benim Eserim” adı verilmiştir. Öğrencilerin seçtikleri eserleri incelemeleri için süre verilmiş ve daha sonra bu eserlerin resimlerini çizmeleri, hangi dönem ve hangi amaçla yapıldığına dair bir hikâye yazmaları istenmiştir. Yapılan etkinlikten elde edilen ürünlerden bazıları ise aşağıda verilmiştir.

Resim 1. Öğrenci-4

Resim 2. Öğrenci-18

Resim 3. Öğrenci-11

Resim 4. Öğrenci-15

Resim 5. Öğrenci-22

Müze de yapılan ikinci etkinlik ise “Müze de Bul” adı verilen etkinliktir. Bu etkinlikte anahtar kelimeler ve öğrencileri bu anahtar kelimelere yönlendiren ipucu barındıran sorular hazırlanmıştır. Öğrenciler iki gruba ayrılmış ve bir gruba anahtar kelimeler dağıtılarak müze içinde ilgili eserin yanında bekletilmiştir. Diğer gruba ise soru kartlarından sorular sorulmuş ve doğru cevap veren öğrencilere ipucu barındıran kart verilerek anahtar kelimeyi elinde tutan arkadaşının getirmesi istenmiştir. Tüm öğrencilerin bu etkinliğe katılması sağlanmıştır. Anahtar kelime ve ipucu grupları yer değiştirilerek etkinlik birkaç defa tekrarlanmıştır. Etkinliğe yönelik görseller aşağıda yer almaktadır.

Resim 6. Müzede bul etkinliğine yönelik görseller

Öğrenciler uygulamalarda olması istenen etkinlik temasına yönelik ise farklı türde müze ziyaretlerinin yapılması (f=15) ve teknoloji destekli etkinliklerin yapılması (f=7) yönünde öneriler geliştirmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki görüşlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Başka müzeye gitmek isterdim, evimize de yakın olduğu için daha önce görmüştüm burayı ama müzede bulma etkinliği eğlenceliydi. Önceden sadece gezmiştim.” (Öğrenci-3)

“Müze gezisi çok güzeldi. Oyunlar oynadık. Müzede bul etkinliğinde en çok ben bildim. En çok da onu sevdim.” (Öğrenci-9)

“Tablet gibi aletler müze içinde olabilirdi.” (Öğrenci-11)

“Benim eserimde en çok hoşuma giden aleti çizmiştim. Öğretmen bu etkinliği söyleyince orada karar verdim. Resim çizmeyi severim. Daha önce gezip okula geldiğimde bunu yapmamıştım.” (Öğrenci-18)

3.2.3. Yapılan uygulamaların öğrenme sürecine katkısı

Yapılan uygulamaların katılımcıların öğrenme sürecine olan katkılarını belirlemek amacıyla onlara “Konular işlenirken müze gezisi düzenlenmesi ve etkinlikler yapılması konuların anlaşılmasına katkı sağladı mı?” sorusu sorulmuştur. Elde edilen cevaplar Şekil 3.3’te özetlenmiştir.

Şekil 3.3. Yapılan uygulamaların öğrenme sürecine katkısı

Şekil 3.3 incelendiğinde verilen cevaplar doğrultusunda müze gezisi ve etkinliklerin belirlenen öğrenme alanının anlaşılmasına ilişkin iki alt tema oluşturulmuştur. Bu doğrultuda konuların pekiştirilmesi (f=10) ve öğrenmede kalıcılığı sağlama (f=12) temaları öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Konuların pekiştirilmesi ve kalıcılığı sağlamaya yönelik düşüncelerini ifade eden bazı öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Unuttuğum şeyleri hatırlamama yardımcı oldu ve daha net aklımda kaldı.” (Öğrenci-6)

“Aklımda birçok şey kaldı ve eski dönemle ilgili artık daha fazla bilgi biliyorum.” (Öğrenci-8)

“Bu konuyu pekiştirmemiştim, konu kalıcı oldu. Eğlendim ve güzel şeyler gördüm.” (Öğrenci-10)

“Evet konuyu anlamama çok katkı sağladı. Bir de eğlenerek öğrendiğimiz için daha da kalıcı oldu.” (Öğrenci-12)

“Aklımda kaldı, eğlenerek öğrendim.” (Öğrenci-21)

4. Sonuç ve Tartışma

Ülkemiz okullarında okutulan sosyal bilgiler derslerinin bir kısmı dört duvar arasında sadece sınıf merkezli öğretilmektedir. Oysa sosyal bilgiler dersleri aracılığıyla hedeflenen bilgi, beceri ve tutumların öğrencilere aktarılabilmesi için okul dışı mekânların bu ders kapsamında kullanılması gerekmektedir

(Demircioğlu ve Demircioğlu, 2015). Sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak okul dışı mekânlardan biri de müzelerdir. Müzelerin bilimsel, toplumsal, eğitimsel, turistik amaçları ile sosyal bilgiler dersinin genel amaçları ve kazanımları birbiri ile örtüşmektedir (Ata, 2015). Bu bağlamda yapılan araştırma da sosyal bilgilerde müze eğitime dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısına olan etkisini ortaya çıkarmak ve müze eğitimi uygulamalarına yönelik öğrenci görüşlerini incelemek amaçlanmıştır.

Öğrencilerin okulda başarıyı tatması/tatmaması daha ileri düzey öğrenmeler için etkili bir güdülemeye ya da hayal kırıklığına sebep olabilir. Nitekim başarıyı tatmamış veya tadamamış bir öğrencinin öğrenme isteğinin körelme olasılığı yüksektir (Fidan, 1996). Bu nedenle, öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde başarıyı tatmalarına yardımcı olmaları ders içeriğini etkinliklerle zenginleştirmeleri gerekmektedir. Bu çalışmada da planlanan müze eğitimi uygulamalarından önce ve sonra deney ve kontrol gruplarına araştırmacı tarafından Akademik Başarı Testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde deney ön-test ve deney son-test grupları arasında yapılan t testi analizine göre gruplar arasında anlamlı farklılık meydana gelmiştir. Puanlar incelendiğinde anlamlı farklılığın deney son-test grubu lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuç, Kültür ve Miras öğrenme alanına yönelik olarak deney grubuna uygulanan müze eğitimi uygulamalarının öğrenci başarısını artırmada etkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuçla benzer şekilde Gökkaya ve Yeşilbursa (2009) ile Çerkez'in (2011) yapmış olduğu çalışmada da deney ön-test/son-test puanları arasında anlamlı farklılık olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda her iki çalışmada, kullanılan müze eğitimi uygulamalarının deney grubu başarı puanlarını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Kontrol ön-test ve kontrol son-test grupları arasında ise yapılan t testi analizine göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanamamıştır. Elde edilen bu sonuçlar deney grubunda verilen müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin başarılarını artırdığı, kontrol grubu öğrencilerinin başarılarında ise değişiklik olmadığını göstermektedir. Deney son-test ve kontrol son-test grupları arasında yapılan t testi analizine göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Deney ve kontrol gruplarının son-test başarı puanları karşılaştırıldığında deney grubunun aritmetik ortalamalarındaki artışın kontrol grubundaki artışa oranla daha yüksek olduğu ancak bu artışın anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar deney

grubunda yapılan öğretim uygulamalarının öğrencilerin başarılarını arttırdığı ancak kontrol grubuna uygulanan öğretim yöntemiyle karşılaştırıldığında akademik başarı noktasında anlamlı bir farkın oluşmadığını göstermektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde bu sonucun aksine bulgular elde eden çalışmaların olduğu görülmüştür. Bu bağlamda Çerkez'in (2011) yapmış olduğu araştırmada müze eğitimi uygulamalarına dayalı etkinliklerin kullanıldığı deney grubu öğrencileri ile sınıf içi diğer öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin deneysel işlem sonrasında akademik başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuş ve öğrencilerin akademik başarılarını artırmada müze ile eğitim uygulamalarının, daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Gökkaya ve Yeşilbursa (2009), Bozdoğan (2007) ve Dilmaç (2016) da yine yapmış oldukları deneysel çalışmalarında grupların son-test puanları arasında deney son-test lehine daha yüksek değerlere ulaşmışlardır.

Müze ziyaretleri öğretmenlere ve öğrencilerine sınıf etkinliklerini tamamlayan benzersiz kaynaklar ve bakış açıları sunar. Bu ziyaretler aynı zamanda öğrencileri ömür boyu sürecek anlamlı bir müze dersi vererek geçmişi öğrenmeye hazırlar. Nitekim müze ziyaretleri, öğrencilerin konu içerik bilgilerini genişletebilir, daha duyuşsal bir öğrenme deneyimi sunabilir ve tarihsel düşünme becerilerini geliştirebilir (Marcus, 2007). Yılmaz, Filiz ve Yılmaz'da (2013) çalışmalarında müze ziyaretlerinin öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alarak öğrenmeye aktif olarak katılmalarına destek olduğunu ve tarih bilgilerini yeniden yapılandırmaya başlamalarını sağladığının altını çizmişlerdir. Müzede iken görülecek ve yapılacak şeyler hakkında bazı seçimleri öğrencilere bırakmak, dikkatlerini canlı tutmak anlamlı öğrenme hedeflerini destekleyebilir (Falk, 2004). Nitekim öğrenme-öğretme sürecinde sunulan uyarıcıların fark edilmesini, önemli unsurların ayırt edilmesini ve işleme sürecine iletilmesini en etkili şekilde sağlayan mekanizma dikkattir. Sunulan birçok uyarıcı içerisinde hedeflere ulaştırıcı önemli bilginin seçilmesi ve sınırlı işleme ünitesine bu bilgilerin gönderilmesi de önemlidir (Öztürk, 1999). Araştırmada da deney grubu öğrencileriyle gerçekleştirilen nitel görüşmeler sonunda müze eğitimine yönelik hazırlanan öğretim uygulamaları ve müze gezisiyle ilgili dikkat çekici unsurlar konusunda seçme noktasında öğrenciler özgür bırakılmış ve bu doğrultuda onların farklı görüşlerde oldukları belirlenmiştir. Öğrenciler; cam eşyalar, kemik eşyalar, kil tabletler, mezar

örnekleri, mühürler, obsidyen, paralar, savaş aletleri, süs eşyaları, taşlar ve toprak kapların dikkatlerini çektiklerini ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar incelendiğinde en fazla dikkat çeken unsurların cam, kemik eşyalar, kil tabletler ve mezar örnekleri olurken; en az dikkat çeken unsurların ise taşlar ve toprak kapların olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde 5. sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanındaki “Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.” (MEB, 2018) kazanımının öğrenciler tarafından öğrenilmesine yapılan müze gezisinin katkı sağladığı düşünülebilir. Nitekim müzelerin örgün eğitimin alışılmış yöntem ve teknikleri dışında çeşitli etkinliklerle çağdaş bir öğretim sunma görevini üstlenmeleri, öğrencilerin sosyal bilgiler ile olan bağlarını kurmasında önemli katkılarda bulunur. Bu bağlamda müzelerde çeşitli dönemlere ait gerçek nesnelere ile karşılaşan ve bunlarla ilişkili etkinlikler yapan öğrencilerin sosyal bilgilere yönelik anlayışı gelişmekte ve sosyal bilgilere bakış açısı farklılaşmaktadır. Bu araştırmada da yapılan öğretim uygulamaları etkinliklerle zenginleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda deney grubunda yer alan öğrencilerin “en sevilen etkinlik” temasına yönelik en fazla “Müzedede Bul” etkinliğinde yoğunlaştıkları ve eğlendikleri; en az ise “Benim Eserim” etkinliğini severek yaptıkları belirlenmiştir. “Müzedede Bul” etkinliği müze ziyareti sırasında, “Benim Eserim” etkinliği ise müze ziyareti sonrasında yapılmıştır. Ziyaret öncesi etkinliklerde olduğu gibi birçok araştırma, ziyaret sonrası etkinliklerin öğrenciler için öğrenme deneyimlerini en üst düzeye çıkarmak için gerekli olduğunu göstermektedir (Bitgood, 1994; Falk ve Dierking, 2016; Orion ve Hofstein, 1994; Yılmaz, Filiz ve Yılmaz, 2013). Uygulamalarda olması istenen etkinlik temasına yönelik ise öğrencilerin farklı türde müze ziyaretlerinin yapılması ve teknoloji destekli etkinliklerin yapılması yönünde öneriler geliştirdikleri tespit edilmiştir. Bu bulgular, ODTÜ Geliştirme Vakfı tarafından desteklenen müze eğitimi projesi kapsamındaki uygulamalar sonrasında yapılan gözlemler ve değerlendirmelerle de örtüşmektedir (Uğur, 2004). Söz konusu araştırmada da müze eğitimi projesinde yer alan öğrencilerin yaptıkları uygulamalardan zevk aldıkları, eğlendikleri ve farklı müzeleri gezerek uygulama ve incelemeler yapmak istediklerini ortaya koymuştur.

Öğretim sürecinde öğrenilenlerin kalıcı olması oldukça önemlidir. Günümüzde kalıcı öğrenmeyi sağlayacak ve öğrencilerin dikkatini çekecek eğitim

ortamlarına gereksinim vardır. Müzeler, okulda sunulan eğitimi destekleyici ya da bireylerin öğrenmelerine ortam hazırlayan yerler olarak bunların başında gelmektedir. Gartenhaus (2000), müzelerde öğrenmenin doğrudan olması ve yer alan nesnelerin görsel ve uyarıcı yönden etkileyici olması öğrencilere hem farklı tecrübeler yaşatarak hem de onların yaratıcılıklarına katkı sağlanarak onlarda daha kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağladığının altını çizmiştir. Nitekim öğrencilerin duyularını etkin bir şekilde kullandıkları müze ziyaretlerinde öğrendiklerinin kalıcılığı artmakta ve öğrenciler somut yaşantılar elde etmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2010). Araştırma kapsamında yapılan uygulamaların öğrenme sürecine katkısı noktasında öğrenci görüşlerinin konuların pekiştirilmesi ve öğrenme kalıcılığını sağlama yönünde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu sonuçla benzer şekilde Gürkan (2002) da öğrencilerin kalıcı ve etkili öğrenmeler gerçekleştirmelerinde müzelerin önemli bir rol üstlendiğini ileri sürmüştü ve yapmış olduğu çalışmayla da bu görüşünü desteklemiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bağlı olarak şu öneriler sunulabilir:

1. Müze ortamlarında öğrencilerin farklı etkinlikler yapabilecekleri ortamlar oluşturulabilir.
2. Müzelerde etkinlik yapmanın zorlukları göz önünde bulundurulduğunda eğitim kurumlarında müzelerden daha etkin bir şekilde yararlanmak için derslerde sanal müzeler sıklıkla kullanılmalı ve dijital ortamda uygulanabilir etkinlikler geliştirilmelidir.
3. Türkiye ve Dünya’da bulunan müzelerin eğitsel etkinlikleri araştırılarak raporlaştırılabilir.
4. Malatya’da görev yapan öğretmenler ve öğrenim gören öğrencilerle yürütülen bu araştırma, farklı illerde uygulanabilir ve sonuçları karşılaştırılabilir.

Kaynakça

- AKTEKİN, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 103-111.
- AKÇALI AVCI, A. (2015). Kuram ve uygulamada sınıf dışı tarih öğretimi algısı: Öğretmen ve aday öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 117-137.
- ANDERSON, D., PİSTİCELLİ, B., WEİER, K., EVERETT, M. ve TAYLER, C. (2002). Children's museum experiences: Identifying powerful mediators of learning. *Curator*, 45(3), 213- 231.
- ARI, Ç. (2010). *Müze bilinci öğrenme alanı etkinliklerinin gerçekleştirilebilirliğine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- ATA, B. (2002). *Müzelerle ve tarihi mekanlarla tarih öğretimi: Tarih öğretmenlerinin "müze eğitimine" ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ATA, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 171-187). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BİTGOOD, S. (1994). What do we know about school field trips? In R. J. Hannapel (Ed.). *What research says about learning in science museums: 2* (pp. 12–16). Washington, DC: Association of Science-Technology Centers.
- BOOTH, J. H., KROCKOVER, G. H. ve WOODS, P. R. (1982). *Creative museum methods and educational techniques*. Springfield, IL: C.C. Thomas.
- BOYER, C. L. (1996). *Using Museum Resources in the K-12 Social Studies Curriculum*. [Çevrim-içi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED412174.pdf>], Erişim tarihi: 01.02.2019.
- BROEK, S. (2015). *Why museums are valid learning environments*. [Çevrim-içi: <https://ec.europa.eu/epale/en/blog/why-museums-are-valid-learning-environments>], Erişim tarihi: 04.11.2018.
- BUYURGAN, S. (2002). *Programlı bir müze ziyareti ve sonrasında uygulama örneği*. Gazi Üniversitesi I. Sanat Eğitimi Sempozyumu. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- BUYURGAN, S. ve MERCİN L. (2010). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. V. Özsoy (Ed.). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- CHATTERJEE, H. J., HANNAN, L. ve THOMSON, L. (2015). An introduction to object-based learning and multisensory engagement. In H. J. Chatterjee & L. Hannan (Eds.), *Engaging the Senses object-based learning in higher education* (pp. 1-21). New York: Routledge.

- CHRISTENSEN, L. B., JOHNSON, R. B. ve TURNER, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz*. (A. Aypay, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- COHEN, L., MANİON, L. ve MORRISON, K. (2007). *Research methods in education*. New York: Routledge.
- COŞKUN, D. (2014). *Sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan müze gezilerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- COX-PETERSEN, A. M., MARSH, D. D., KİSİEL, J. ve MELBER, L. M. (2003). Investigation of guided school tours, student learning, and science reform recommendations at a museum of natural history. *Journal of Research in Science Teaching*, 40(2), 200-218, doi:10.1002/tea.10072.
- ÇERKEZ, S. (2011). *Sosyal bilgiler dersinde müze eğitimine dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısına ve tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- ÇILDIR, Z. (2014). Türkiye’de bir eğitim ortamı olarak müzelerin kullanımına ilişkin eğitimciler tarafından hazırlanan raporlar. *Folklor ve Edebiyat Dergisi*, 20(79), 179- 188.
- DEMİRCİOĞLU, E. ve DEMİRCİOĞLU, İ. H. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel çevrenin kullanımı. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 99-111). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DEMİRCİOĞLU, İ. H. (2008). History teachers’ attitudes to museum visits. *Teaching History Journal*, 1, 24-30.
- DİCİNDİO, C. ve STEINMANN, C. (2019). The influence of progressivism and the works progress administration on museum education. *Journal of Museum Education*, 44(4), 354-367.
- DİLMAÇ, O. (2016). The Effect of Active Learning Techniques on Class Teacher Candidates’ Success Rates and Attitudes toward their Museum Theory and Application Unit in their Visual Arts Course. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 16(5), 1587-1618.
- DİLLİ, R. (2017). Öğretmenlerin müzelerin öğrenme ortamı olarak kullanımına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 214, 303-316.
- EGÜZ, Ş. ve KESTEN, A. (2012). Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: Samsun ili örneği. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 81-103.
- EGÜZ, Ş. (2020). Availability of Virtual Museum Applications in Courses Based on the Views of Classroom Teachers. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 15(2), 194-207.

- EREM, E. (2017). Okul öncesi öğretmenliği öğretim programında yer alan seçmeli müze eğitimi dersinin gerekliliğine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 31-42.
- ERMİŞ, B. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde üç boyutlu sanal müze ziyareti etkinliğine ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- FALK, J. H. ve DIERKING, L. D. (2016). *The museum experience*. New York: Routledge.
- FALK, J. H. (2004). The director's cut: Toward an improved understanding of learning from museums. *Science Education*, 88(1), 83-96.
- FİDAN, N. (1996). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- FOREMAN PECK, L. ve TRAVERS, K. (2013). What is distinctive about museum pedagogy and how can museums best support learning in schools? An action research inquiry into the practice of three regional museums, *Educational Action Research*, 21(1), 28-41.
- GARCÍA, B. (2012). What we do best. *Journal of Museum Education*, 37(2), 47-55, doi:10.1080/10598650.2012.11510730.
- GARTENHAUS, A. R. (2000). *Yaratıcı düşünme ve müzeler* (R. Mergenci & B. Onur, Çev.). B. Onur (Ed.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- GİBBS, G. (2002). *Qualitative Data Analysis: Explorations with NVivo (Understanding Societal Research)*. London: Open University Press.
- Given, L. M. (2008). *The sage encyclopedia of qualitative research methods*. California: SAGE Publications.
- GÖKKAYA, A. K. ve YEŞİLBURSA, C. C. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımının akademik başarıya etkisi . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 483-506.
- GRİFFİN, J. (2011). *Understanding museums - The museum education mix: Students, teachers and museum educators*. [Çevrim-ıçı: http://nma.gov.au/research/understanding-museums/JGriffin_2011.html], Erişim tarihi: 04.11.2018.
- GÜLER, A. (2011). Planlı bir müze gezisinin ilköğretim öğrencilerinin tutumuna etkisi. *İlköğretim Online*, 10(1), 169-179.
- GÜRKAN, T. (2004). İlköğretim II. Kademe Eğitiminde Müze Eğitiminin Önemi Üzerine Araştırma (Bursa Örneğinde). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- HEİN, E. G. (1998). *Learning in the museum*. Routledge: New York.

- HENDERSEN, T. Z. ve ATENCIO, D. J. (2007). Integration of play, learning, and experience: What Museums afford young visitors. *Early Childhood Education Journal*, 35(3), 245-251.
- JOHNSON, R. B. ve CHRISTENSEN, L. B. (2004). *Educational research: Quantitative, qualitative and mixed approaches*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- KARADENİZ, C. ve OKVURAN, A. (2014). Müzede Bir Gece: Ankara Üniversitesi Öğrencileri ile Çorum Arkeoloji Müzesi'nde Müze Eğitimi. *İlköğretim Online*, 13(3), 865-879.
- KISA, Y. ve GAZEL, A. A. (2016). Sosyal Bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 2(1), 51-83.
- KLOPFER, E., PERRY, J., SQUIRE, K., JAN, M. F. ve STEINKUEHLER, C. (2005). Mystery at the museum – A collaborative game for museum education. [Çevrim-içi: https://www.researchgate.net/publication/221033626_Mystery_at_the_museum_a_collaborative_game_for_museum_education], Erişim tarihi: 04.02.2020.
- KÜLTÜR TURİZM BAKANLIĞI. (2018). *Malatya il kültür turizm müdürlüğü*. [Çevrim-içi: <http://www.malatyakulturturizm.gov.tr/TR,58294/malatya-muzesi.html>], Erişim tarihi: 04.11.2018.
- LEECH, N. L. ve ONWUEGBUZIE, A. J. (2007). An array of qualitative analysis tools: A call for data analysis triangulation. *School Psychology Quarterly*, 22, 557-584.
- LEINHARDT, G., CROWLEY, K. ve KNUTSON, K. (2002). *Learning conversations in museums*. In Leinhardt, G., Crowley, K. & Knutson, K. (Eds.), London: Lawrence Erlbaum Publishers.
- MARCUS, A. S. (2007). Representing the past, reflecting the present: Museums, memorials, and the secondary history classroom. *The Social Studies*, 98, 105-110.
- MARCUS, A. S., LEVINE, T. H. ve GRENIER, R. S. (2012). How Secondary History Teachers Use and Think About Museums: Current Practices and Untapped Promise for Promoting Historical Understanding. *Journal Theory & Research in Social Education*, 40(1), 66-97.
- MCMILLAN, J. H. ve SCHUMACHER, S. (2006). *Research in education: Evidence-based inquiry*. Boston: Pearson Education.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- METAN, E. (2007). İlköğretim okullarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin müzeleri görsel sanatlar eğitimi dersinde kullanmalarına yönelik görüşleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

- MILLER, S. ve GATTA, J. (2006). The use of mixed methods models and designs in the human sciences: Problems and prospects. *Quality & Quantity*, 40(4), 595-610.
- MORGAN, D. L. (1998). Practical strategies for combining qualitative and quantitative methods: Applications to health research. *Qualitative Health Research*, 8, 362-376.
- MORSE, J. M. (2003). Principles of mixed methods and multimethod research design. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social and behavioral research* (pp. 189-208). Thousand Oaks, CA: Sage.
- NUZZACI, A. (2006). General education and museum education: Between singularity and plurality. *Revista Complutense de Educación*, 17(1), 65-75.
- ORİON, N. ve HOFSTEİN, A. (1994). Factors that influence learning during a scientific field trip in a natural environment. *Journal of Research in Science Teaching*, 31, 1097-1119.
- ÖNDER, A., ABACI, O. ve KAMARAJ, I. (2009). "Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi": İstanbul arkeoloji müzesindeki Marmara örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 103-107.
- ÖZTÜRK, B. (1999). Öğrenme ve öğretimde dikkat. *Milli Eğitim*, 144.
- PEKGÖZLÜ KARAKUŞ, D. (2012). Müzelerde uygulanabilecek müze eğitim etkinlikleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 2(1), 131-138.
- SHAW, W. M. K. (2004). *Osmanlı müzeciliği, müzeler, arkeoloji ve tarihin görselleştirilmesi*. (E. Soğancılar, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- TALBOYS, K. G. (2016). *Museum educator's handbook*. New York: Routledge.
- TAYLOR, E. W. ve NEILL, A. C. (2015). Museum Education a nonformal education perspective. *Journal of Museum Education*, 33(1), 23-32.
- UĞUR, N. (2004). *ODTÜ geliştirme vakfı Ankara okulları müze eğitimi uygulamaları* [Çevrim-içi: <http://www.erg.sabanciuniv.edu/iok2004/bildiriler/>], Erişim tarihi: 05.09.2018.
- USTAOĞLU, A. (2012). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersi Türk tarihine yolculuk ünitesinde sanal müzelerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAZ, A. (1996). *Müzelerde çocuk eğitiminin müze koleksiyonları bağlamında değerlendirilmesi ve Rahmi M. Koç müzesi örneğinde irdelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- YILMAZ, K., FİLİZ, N. & YILMAZ, A. (2012). Learning social studies via objects in museums: investigation into Turkish elementary school students' lived experiences. *British Educational Research Journal*, 39(6), 979-1001.
- YILMAZ, A. ve EGÜZ, Ş. (2015). Tarih ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih öğretiminde müzenin önemi hakkındaki tecrübe ve düşünceleri. *Turkish Studies*, 10(11), 1637-1650.
- YILMAZ, A., YILDIRIM, G., FİLİZ, N. ve İBRAHİMOĞLU, Z. (2018). *Etkileşimli müze ve tarihi çevre eğitimi: kuramsal temeller ve örnek etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.